

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: ROLE ICT V KAŽDODENNÍM ŽIVOTĚ A MOBILITĚ MLADÝCH LIDÍ

Autor práce: Bc. Klára Vojtěchovská

1. Obsah práce

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy (*přiměřenost cílů, geografický charakter a relevance cílů, teoretické podložení hypotéz aj.*)

Informačno-komunikačné technológie (ďalej IKT) sa stali neoddeliteľnou súčasťou nášho života a ich vplyv na časovo-priestorové správanie patrí medzi málo preskúmané oblasti (nie len) geografického výskumu. Navyše, oblasť IKT sa vyvíja nesmierne dynamicky a prakticky ovplyvňuje celý rad sociálnych, ekonomických a kultúrnych aspektov. Porozumenie vplyvu IKT na časovo-priestorové vzorce správanie môžeme považovať za dôležitú oblasť v rámci smerovania súčasného geografického výskumu (využitie „big data“, vplyv služieb priestorovej lokalizácie – LBS apod.) V tomto kontexte môžeme hodnotiť výber témy ako aktuálny a relevantný. Ciele práce sú prehľadne a zmysluplne formulované a vytvárajú základnú obsahovú kostru práce.

Práce s literaturou (*teoretické ukotvení práce, diskuse a kritické zhodnocení literatury aj.*)

Diplomová práca vychádza z konceptuálneho rámca geografie času (*Time geography*) a využíva rozmanité zdroje predovšetkým zahraničnej literatúry. Použité tituly možno považovať v kontexte danej témy za relevantné a dostačujúce. Oceníť treba skutočnosť, že teoretickú časť práce autorka neredukovala len na súhrn rôznych prístupov, ale ponúka obsahovo vyvážený text so snahou o vzájomnú konfrontáciu jednotlivých pohľadov. Táto skutočnosť dokumentuje dostatočnú orientáciu autorky v danej problematike. Teoretickej časti práce možno vyčítať chýbajúce kritické zhodnotenie prístupov geografie času (viď Hallin 1991: *New Paths for Time-Geography*), ďalšie rezervy vidím v absencii domácich titulov, ktoré vo väčšej či menšej miere vychádzajú z konceptov geografie času (napr. Novák, Temelová 2012: *Každodenní život a prostorová mobilita mladých Pražanů*; Pospíšilová, Ouředníček 2011: *Časoprostorové chování středoškolských studentů bydlících v zázemí Prahy* a pod.) Obohatením práce by boli aj tituly, ktoré spracovávajú tému vplyvu lokalizačných služieb (*Location-Based Services*) na časovo-priestorové správanie ich užívateľov a komplexnú reorganizáciu spoločnosti.

Metodika práce (*vhodnost aplikovaných metod, kvalita a vhodnost použitých dat aj.*)

Diplomová práca vychádza z konceptuálneho a metodického rámca geografie času, z ktorého preberá základný nástroj na zber individuálnych časovo-priestorových údajov – časovo-priestorový denník (diár). Tento tradičný prístup autorka dopĺňa o špecifický kontext používania IKT. Počet respondentov sa síce môže zdať nízky, treba si však uvedomiť náročnosť tohoto prístupu na zber a spracovanie údajov. Zvolenú metódu denníkového záznamu považujem za vhodnú a správne aplikovanú.

Analytická část práce (*správnost a interpretace výsledků, detailnost, struktura a provázanost analýzy*)

Analytická část práce pozostáva z dvoch základných celkov. Prvá časť je založená na interpretácii výsledkov veľkoplošných prieskumov. Aj keď metódy zisťovania na celorepublikovej úrovni vykazujú značné interpretačné limity, vďaka ktorým nedokážeme plnohodnotne zachytiť frekvenciu, spôsob a kontext využívania IKT, autorka si tieto limity uvedomuje a k hodnoteniu výsledkov pristupuje s adekvátnym nadhľadom. Je zrejmé, že prostredníctvom jednoduchých otázok tradičných cenov nevieme dostatočne zachytiť tento typ ľudskej aktivity, ktorý má častejšie charakter paralelnej, doplnkovej, či nesúvislej činnosti.

Druhá časť analytickej časti práce je postavená na systematickom a dôkladnom spracovaní časovo-priestorových denníkov. Zorientovať sa medzi rozmanitými aktivitami a ich kontextom je aj pri malej skupine respondentov pomerne zložitá. Treba však oceniť, že autorka sa s nástrahami kvalitatívneho výskumu vysporiadala veľmi dobre. Aj keď má analytická časť prevažne deskriptívny charakter, autorka zachytila rozmanité kontexty využívania IKT v každodennom živote mladých ľudí a na viacerých miestach ponúka aj prepojenie výsledkov v rámci širších súvislostí. Zaujímavou a prínosnou je najmä časť mapujúca paralelné aktivity, keďže práve tento aspekt časovo-priestorového výskumu býva často opomínaný a podceňovaný. Rozmanitosť kontextov zaznamenaných paralelných aktivít je zároveň aj dôkazom korektného metodického postupu a komunikácie s respondentami. Kategorizáciu paralelných aktivít môžeme považovať za originálny prínos autorky dokumentujúci jej analytické zručnosti.

Závěry práce (*odpovědi na výzkumné otázky, zasazení závěrů do širšího kontextu výzkumu aj.*)

V záverečnej časti práce autorka vhodne sumarizuje výsledky výskumu prieskumu a prináša odpovede na zadané výskumné otázky. Autorke sa podarilo aj na malej vzorke respondentov ilustrovať vplyv IKT na reorganizáciu každodenného života mladých ľudí. V rámci výsledkov práce autorka dokumentuje, že vplyv IKT na jednotlivcov je veľmi rozmanitý a často modifikuje ich správanie neočakáateľným spôsobom. Dochádza tak k zmene významu časových a priestorových aspektov každodenných aktivít.

2. Formální náležitosti práce (zatrhněte Vaši volbu)

Formální úprava: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Stylistická úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Citační úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Komentář (*vč. kvality grafiky, (ne)přiměřenosti délky práce aj.*)

Po štylistickej a formálnej stránke je práce na veľmi dobrej až výbornej úrovni. Analytickej časti práci by neuškodila menšia redukcia dĺžky textu. Niektoré pasáže pracujú s triviálnymi hodnoteniami (napr. „posielanie e-mailu je finančne a časovo výhodnejšie než fyzický presun“, str. 73). Vynechaním týchto častí a sústredením sa len na kľúčové výsledky výskumu by text získal na väčšej kompaktnosti a prehľadnosti.

3. Souhrn

Celkové zhodnocení práce (vč. přínosů práce, provázanosti teoretické a analytické části aj.)

Virtuální priestor je zbavený priestorovosti a o to ťažšie sa s ním pracuje v geograficky orientovaných štúdiách. Autorka sa však s týmito nástrahami vysporiadala veľmi dobre a priniesla zaujímavý pohľad na rozmanité aspekty využívania IKT a špecifiká prelínania sa virtuálneho a fyzického priestoru v každodennom živote jednotlivcov. Po obsahovej stránke je práca vyvážená a prehľadná, teoretická časť poskytuje dostatočné zázemie pre interpretáciu výsledkov v analytickej časti. Autorka preukázala schopnosť samostatnej odbornej práce prostredníctvom spracovania a interpretácie časovo-priestorových záznamov. Diplomovú prácu Bc. Kláry Vojtěchovskej odporúčam k obhajobe.

Předloženou práci **doporučuji / nedoporučuji** k obhajobě. (zatrhněte Vaši volbu)

Otázky k obhajobě

- Zobrazenie trajektórie a aktivít v trojrozmernom priestore časovo-priestorového „akvária“ býva tradičnou vizualizáciou v rámci výskumov geografie času. Nepokúsila sa autorka aspoň schematicky znázorniť časovo-priestorovú cestu niektorého z respondentov?
- Aký zmysel má sledovanie „fyzického pohybu predmetov“, keď vo väčšine prípadov sa zmeny polohy predmetu deje prostredníctvom ľudských aktivít? Nedostávame sa tým mimo konceptuálneho priestoru geografie času, resp. behaviorálnej geografie?
- Autorkine vnímanie časovo-priestorových ciest sa mi javí ako nejasné. U jedného z respondentov (str.70) autorka pozoruje „fyzické pohyby za účelom vykonávania fyzického pohybu iného typu“ – konkrétne pohyb na kolieskových korčuľoch. Nejde však o športovú aktivitu, pri ktorej je sledovanie priestorových parametrov druhoradé? Aký je rozdiel medzi korčuľovaním sa na ovále štadiónu a vo voľnej krajine? Z hľadiska analýzy časovo-priestorového správania sa podľa môjho názoru stále jedná o tú istú aktivitu – šport. Rozlišoval by som teda pohyb respondenta v rámci dopravy a pohyb v rámci športovej aktivity.
- Celoštátne cenzý, či iné veľkoplošné prieskumy ponúkajú na zachytenie rozmanitosti využívania IKT pomerne obmedzené možnosti. Mikromierkový prístup, ktorý použila autorka, je na druhej strane náročný na kooperáciu respondentov a spracovanie výsledkov. Existuje akási „stredná cesta“ časovo-priestorového výskumu, ktorá by dokázala zber dát zjednodušiť, no zároveň by zachovala potrebný výskumný detail?
- Zaujímavým zdrojom údajov by mohli byť dáta telekomunikačných operátorov (anonymizované a agregované), z ktorých dokážeme identifikovať viaceré atribúty ako napr. čas a frekvenciu a objem prenesených dát. Nepoznám dostatočne situáciu v ČR, na Slovensku sa k použitiu takýchto dát vytvorila platforma, spájajúca troch najväčších

mobilných operátorov. Môžeme sa domnievať, že po vyjasnení aspektov ochrany osobných údajov sa pasívne dáta z mobilných telefónov stanú kľúčovým zdrojom (nie len) geografických analýz. Pozná autorka nejaké príklady zo zahraničia, kde by sa úspešne otestovalo použitie záznamov z mobilných telefónov pri sledovaní využívania IKT?

Datum: 30.8.2017

Autor posudku: Mgr. Martin Šveda, PhD.

Podpis: